

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра педагогіки початкової освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор _____

“ ____ ” _____ 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ **Інклюзивна освіта**

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність _____ 013 «Початкова освіта»
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____ ПОП, ПОХ, ПОМ, ПОІ, ПОА, ПОДО, ПОІнкл
(назва спеціалізації)

факультет _____ Педагогічний

Івано-Франківськ – 2017 рік

Робоча програма Інклюзивна освіта

(назва навчальної дисципліни)

для студентів за напрямом підготовки 013 «Початкова освіта», спеціальністю «Початкова освіта». „___” _____ 2017 р.

Робоча програма складена доктором педагогічних наук, професором кафедри педагогіки початкової освіти **Будник О. Б.** на основі типової програми: Колупаєва А.А. Програма курсу «Основи інклюзивної освіти» для вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра (спеціаліста, магістра педагогічного спрямування). – К.: «А.С.К.», 2012. – 31 с.

Робоча програма схвалена на засіданні кафедри педагогіки початкової освіти (протокол № _____ від _____ 2017 р.)

Завідувач кафедри _____

підпис

Оліяр М.П.

прізвище, ініціали

Затверджено науково-методичною радою Педагогічного факультету
(протокол № _____ від _____ 2017 р.)

Голова науково-методичної ради факультету

Кондур О.С.

прізвище, ініціали

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,0	Галузь знань <i>01 Освіта / Педагогіка</i> (шифр і назва)	За вибором	
	Напрямок підготовки <i>013 Початкова освіта</i> (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): <u>Початкова освіта: ПОП, ПОХ, ПОМ, ПОІ, ПОА, ПОДО, ПОІнкл</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		3-й	3-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних: лекцій – 2,0, практичних – 2,0 самостійної роботи студента – 10,8	Освітній рівень: магістр	16 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Лабораторні	
		__ год.	__ год.
		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
Індивідуальні завдання: __ год.			
Вид контролю: Залік			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 30 / 60 (33,3% і 66,7%).

для заочної форми навчання – 10 / 80 (11,1% і 78,9%).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

У зв'язку з упровадженням в Україні інклюзивної освіти постала проблема підготовки кваліфікованих фахівців до роботи в інклюзивному навчальному середовищі. Цьому слугує введення до вибіркової частини змісту вищої педагогічної освіти навчальної дисципліни «**Інклюзивна освіта**».

Викладання курсу «**Інклюзивна освіта**» ґрунтується на матеріалах сучасних вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень інклюзивного процесу і має метою вдосконалення професійної майстерності майбутніх учителів початкових класів у навчанні й вихованні дітей з особливими освітніми потребами.

Мета – засвоєння студентами теоретико-методологічних, нормативно-правових та організаційно-методичних засад початкової інклюзивної освіти.

Завдання:

- сформувати в магістрантів цілісне уявлення про сутність та головні завдання інклюзивної освіти в Україні;
- розвинути навички здійснення індивідуального підходу в навчанні й вихованні дітей з особливими потребами;
- забезпечити опанування майбутніми вчителями початкових класів методами міжособистісної взаємодії з батьками дітей з особливими потребами,
- сформувати навички диференційованого викладання та оцінювання в умовах інклюзивного навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

теоретико-методологічні та нормативно-правові засади впровадження інклюзивної освіти в Україні;

особливості навчання й виховання дітей з особливими освітніми потребами;

досвід зарубіжних країн з впровадження інклюзивного навчання в початковій школі;

основні положення щодо організації педагогічного процесу в початковій школі в умовах інклюзивного навчання;

методики викладання та диференційованого оцінювання навчальних досягнень та розвитку дітей з особливими освітніми потребами;

технології налагодження педагогічної співпраці з батьками учнів із особливими освітніми потребами, шкільним психологом, соціальним педагогом, медичним працівником та іншими;

типові проблеми й труднощі, що виникають в процесі впровадження інклюзивної початкової освіти в Україні.

вміти:

розробляти індивідуальні навчальні плани та програми для дітей з особливими освітніми потребами з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку;

використовувати ефективні соціально-педагогічні стратегії взаємодії з різнопрофільними фахівцями й батьками учнів з особливими потребами;

застосовувати адаптивні методики викладання й стандартизованого оцінювання в інклюзивному процесі;

налагоджувати педагогічне співробітництво з батьками школярів, котрі потребують інклюзивного навчання;

запобігати упередженому ставленню однолітків і педагогів школи до дітей з особливими потребами, створювати морально-психологічний комфорт в класі на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії, гуманності, милосердя, співробітництва.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Нормативно-правові засади інклюзивної освіти

Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: сутність, головні завдання і принципи

Вступ до навчального курсу. Сутність інклюзивної освіти. Нормативно-правове забезпечення інклюзивного навчання. Головні завдання та принципи розвитку інклюзивної освіти. Проблеми стихійного інтегрування дітей з особливими потребами в освітній простір України.

Тема 2. Зарубіжний досвід упровадження інклюзивної освіти

Сучасні міжнародні дослідження особливостей навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Реалізація основних принципів інклюзивної освіти у країнах Європи. Досвід упровадження інклюзії в країнах Америки та Канади. Облаштування безбар'єрного доступу в зарубіжній інклюзивній школі.

Тема 3. Особливості впровадження інклюзивного початкового навчання в українських школах

Характеристика спеціальної освіти в Україні та шляхи модернізації освітньої галузі. Класифікація порушень психофізичного розвитку дітей та особливості їх навчання й виховання. Проблеми організації педагогічного

процесу в інклюзивному класі. Рекомендації для вчителів початкової школи, котрі працюють в умовах інклюзії.

Тема 4. Технологія особистісно зорієнтованого навчання в інклюзивному класі

Педагогічні засади особистісно зорієнтованої взаємодії в інклюзивному процесі. Сутність педагогіки дитиноцентризму. Психолого-медико-педагогічна консультація і її значення у визначенні навчальної перспективи дитини.

Основні етапи психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Типові потреби міжособистісної взаємодії в системах «батьки-діти», «батьки-вчителі», «учні-учні» та ін.

Змістовий модуль 2. Організаційно-методичні основи впровадження інклюзивного початкового навчання

Тема 1. Організація педагогічного процесу в інклюзивному класі

Ресурсні можливості інклюзивної та спеціальної освіти. Адаптації та модифікації у навчальному процесі школи з інклюзивним навчанням. Освітні технології, інноваційні методики роботи з учнями з особливостями психофізичного розвитку. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесу.

Тема 2. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання

Поетапне впровадження інклюзивної освіти (психодіагностичний етап, оформлення документації для здійснення психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими потребами; розробка та затвердження індивідуальних програм навчання і розвитку з рекомендаціями для педагогів і батьків, розроблених за участі різних фахівців (лікаря, психолога, соціального педагога, педагога-дефектолога, учителя-логопеда); створення власної навчально-методичної та інформаційної бази та ін.

Тема 3. Особливості роботи асистента вчителя в класі з інклюзивним навчанням

Асистент вчителя в українському законодавстві: основні функції, завдання, необхідні компетентності. Зміст роботи асистента вчителя загальноосвітнього навчального закладу, його посадові обов'язки. Документація асистента вчителя. Професійна діяльність асистента вчителя щодо налагодження комунікації з батьками учнів в інклюзивному класі. Батьки та інклюзія: приклади справжнього педагогічного партнерства.

Тема 4. Індивідуальне та стандартизоване оцінювання в інклюзивному процесі.

Сутність і завдання індивідуального й стандартизованого оцінювання учнів. Психологічні особливості оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими потребами. Аналіз якісних показників індивідуального оцінювання. Розроблення змісту портфоліо. Тести і застереження щодо їх застосування в інклюзивному класі. Методи стимулювання пізнавальної активності учнів в умовах інклюзії.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього го	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Нормативно-правові засади впровадження інклюзивної освіти												
Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: сутність, головні завдання і принципи	14	2	2			10	10	2				8
Тема 2. Зарубіжний досвід упровадження інклюзивної освіти	8	2	2			4	10		2			10
Тема 3. Особливості впровадження інклюзивного початкового навчання в українських школах	16	2	2			12	14	2				12
Тема 4. Технологія особистісно зорієнтованого навчання в інклюзивному класі	6	2				4	12					12
Разом за змістовим модулем 1	44	8	6			30	48	4	2			42

Змістовий модуль 2. Організаційно-методичні основи впровадження інклюзивного початкового навчання											
Тема 1. Організація педагогічного процесу в інклюзивному класі	14	2	2			10	12	2			10
Тема 2. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання	14	2	2			10	12		2		10
Тема 3. Особливості роботи асистента вчителя в класі з інклюзивним навчанням	9	2	2			5	10				10
Тема 4. Індивідуальне та стандартизоване оцінювання в інклюзивному процесі	9	2	2			5	8				8
Разом за змістовим модулем 2	46	8	8			30	42	2	2		38
Усього годин	90	16	14			60	90	6	4		80

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	К-ть год, д.ф.н./з.ф.н.
1	Зарубіжний досвід організації інклюзивного навчання школярів	2
2	Проблеми організації педагогічного процесу в інклюзивному класі.	2
3	Індивідуальні навчальні плани та програми для дітей з особливими освітніми потребами	2
4	Корекційно-розвивальна робота в початковій школі з інклюзивним навчанням	2
5	Особливості роботи асистента вчителя в інклюзивному процесі	2

6	Соціально-педагогічні стратегії взаємодії з різнопрофільними фахівцями й батьками учнів з особливими потребами.	2
7	Соціальне виховання учнів в умовах інклюзивної початкової освіти	2

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

8.1. Самостійна робота (денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Правове забезпечення інклюзивної освіти	2
2	Досвід упровадження інклюзивної освіти зарубіжжям.	6
3	Сутність і відмінність термінологічних трактувань: «аномальні діти» – «діти з особливими освітніми потребами».	2
4	Проблема готовності до шкільного навчання дитини з особливими освітніми потребами.	2
5	Система комплексної корекційно-розвивальної допомоги дітям з особливими потребами в умовах інклюзії. Сучасне методичне забезпечення інклюзивного процесу	4
6	Громадські батьківські організації та їх роль у впровадженні інклюзивної освіти.	2
7	Волонтерство та адвокатство батьків дітей з особливими потребами.	2
8	Диференційоване викладання в інклюзивному класі. Взаємозв'язок диференційованого викладання та оцінювання. Планування процесу оцінювання для подальшого диференційованого викладання. Приклади успішної практики залучення дітей з особливими освітніми потребами до інклюзивних шкіл («Case study»).	4
9	Портфоліо як технологія якісного оцінювання навчальних досягнень. Облікове портфоліо вчителя інклюзивного класу початкової школи. Портфоліо учня інклюзивного класу.	2
10	Розроблення індивідуального навчального плану. Підготовка та вимоги до підписання ІНП. Співпраця з батьками при розробленні та виконанні індивідуального навчального плану. Аналіз основних компонентів ндивідуального навчального плану.	4
11	Корекційно-розвивальна робота та її значення в навчанні дітей з особливими освітніми потребами. Сутність	4

	педагогічного співробітництва вчителів, вихователів та батьків учнів. Командний підхід у навчально-виховному процесі.	
12	Проблема налагодження гуманних, партнерських стосунків між усіма учнями в інклюзивному класі. Соціальне виховання молодших школярів та шляхи подолання упередженого ставлення до дітей з особливими потребами.	4
13	Посадові обов'язки асистента вчителя в інклюзивному класі	4
14	Заповніть таблицю: «Основні ознаки сегрегативного та інклюзивного навчання». Окреслити зміст інтегрованого та інклюзивного навчання.	2
15	Користуючись нормативно-правовою базою на сайті МОН України з проблем інклюзії, виписати методичні рекомендації щодо організації інклюзивного навчання в Україні; визначити сутність спеціальної та інклюзивної освіти, перспективи їх розвитку в країні.	6
16	Складіть карту знань «Бар'єри в розвитку професійного співробітництва та шляхи їх подолання»	4
17	Підготуйте доповідь на тему: «Педагог інклюзивної школи: десять кроків до вдосконалення»	4
	Разом	60

8.2. Самостійна робота (заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Правове забезпечення інклюзивної освіти	6
2	Досвід упровадження інклюзивної освіти зарубіжжям.	6
3	Сутність і відмінність термінологічних трактувань: «аномальні діти» – «діти з особливими освітніми потребами».	4
4	Проблема готовності до шкільного навчання дитини з особливими освітніми потребами.	2
5	Система комплексної корекційно-розвивальної допомоги дітям з особливими потребами в умовах інклюзії. Сучасне методичне забезпечення інклюзивного процесу	4
6	Громадські батьківські організації та їх роль у впровадженні інклюзивної освіти.	4
7	Волонтерство та адвокатство батьків дітей з особливими потребами.	2
8	Диференційоване викладання в інклюзивному класі. Взаємозв'язок диференційованого викладання та оцінювання. Планування процесу оцінювання для подальшого	6

	диференційованого викладання. Приклади успішної практики залучення дітей з особливими освітніми потребами до інклюзивних шкіл («Case study»).	
9	Портфоліо як технологія якісного оцінювання навчальних досягнень. Облікове портфоліо вчителя інклюзивного класу початкової школи. Портфоліо учня інклюзивного класу.	4
10	Розроблення індивідуального навчального плану. Підготовка та вимоги до підписання ІНП. Співпраця з батьками при розробленні та виконанні індивідуального навчального плану. Аналіз основних компонентів ндивідуального навчального плану.	4
11	Корекційно-розвивальна робота та її значення в навчанні дітей з особливими освітніми потребами. Сутність педагогічного співробітництва вчителів, вихователів та батьків учнів. Командний підхід у навчально-виховному процесі.	4
12	Проблема налагодження гуманних, партнерських стосунків між усіма учнями в інклюзивному класі. Соціальне виховання молодших школярів та шляхи подолання упередженого ставлення до дітей з особливими потребами.	4
13	Посадові обов'язки асистента вчителя в інклюзивному класі	4
14	Заповніть таблицю: «Основні ознаки сегрегативного та інклюзивного навчання». Окреслити зміст інтегрованого та інклюзивного навчання.	6
15	Користуючись нормативно-правовою базою на сайті МОН України з проблем інклюзії, виписати методичні рекомендації щодо організації інклюзивного навчання в Україні; визначити сутність спеціальної та інклюзивної освіти, перспективи їх розвитку в країні.	6
16	Складіть карту знань «Бар'єри в розвитку професійного співробітництва та шляхи їх подолання»	6
17	Підготуйте доповідь на тему: «Педагог інклюзивної школи: десять кроків до вдосконалення»	8
	Разом	80

9. Індивідуальні завдання

1. Підготуйте повідомлення на тему: «Нормативні документи, що регулюють діяльність асистента вчителя в інклюзивному класі»
2. Підготуйте виступ на тему: «Спеціальна та інклюзивна освіта: українські реалії та перспективи розвитку».
3. Спроектуйте орієнтовний зміст корекційно-розвивальної роботи з «особливими» учнями (за нозологіями на власний вибір).
4. Реферативні повідомлення:

Розвиток інклюзивної освіти в Швеції.
 Розвиток інклюзивної освіти в Бельгії.
 Розвиток інклюзивної освіти в Італії.
 Розвиток інклюзивної освіти в Німеччині.
 Розвиток інклюзивної освіти в Австрії.
 Розвиток інклюзивної освіти в США.
 Розвиток інклюзивної освіти в Канаді.
 Розвиток інклюзивної освіти в Австралії.
 Розвиток інклюзивної освіти в Голландії.

5. Підготуйте доповідь на тему: «Педагог інклюзивної школи: десять кроків до вдосконалення»

10. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, метод проблемного викладення матеріалу, евристичний метод, самостійна робота пошукового характеру, методи інтерактивного навчання, обговорення напередодні переглянутих художніх вітчизняних та зарубіжних фільмів з окреслених тем.

11. Методи контролю

Тестові завдання, усні відповіді, контрольна робота, плани-конспекти занять, педагогічні есе, реферативні повідомлення, залік.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота				Ра- зом	Залік
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль № 2			
T1	T2	T3	T4	50	50
10	10	10	20		

T1, T2 ... T4 – теми змістових модулів.

Орієнтовна оцінка різних видів навчальної діяльності студентів (у балах) з навчальної дисципліни «Інклюзивна освіта»

Види робіт	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Самостійне опрацювання теми	1-5	1-5
Підготовка матеріалів для самостійної пошукової роботи	1-5	1-5
Підготовка реферату, повідомлення	1-5	1-5
Розроблення творчого проекту	1-5	1-10
Розв'язання педагогічної задачі, написання есе	1-5	1-5

Індивідуальне науково-дослідницьке завдання	1-10	1-10
Підсумковий тестовий контроль	1-15	1-10
Разом	1-50	1-50
Залік	1-50	1-50
Разом	100	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Плани-конспекти лекцій.
2. Методичні рекомендації до проведення і семінарських практичних занять.
3. Методичні розробки практичних занять.
4. Нормативні документи Міністерства освіти і науки України.
5. Роздатковий матеріал до практичних занять.
6. Завдання для поточного та підсумкового контролю знань студентів. (Тести, ІндЗ).
7. Медіотека. (Мультимедійні презентації лекцій, виховних заходів, уроків).
8. Документальні, художні вітчизняні та зарубіжні фільми з окреслених проблем.
9. Нормативна програма навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти».
10. Робоча програма навчальної дисципліни «Інклюзивна освіта».

14. Рекомендована література

Базова

1. Будник О. Б. Інклюзивна освіта : навчальний посібник [для студентів спеціальності «Початкова освіта»] / О. Б. Будник. – Івано-Франківськ : ПП Бойчук А.Б., 2015. – 152 с.
2. Будник О. Б. Соціально-педагогічна діяльність учителя початкової школи : навчально-методичний посібник / О. Б. Будник. – Івано-Франківськ : ПП Бойчук А. Б., 2012. – 212 с.
3. Закон України „Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні” // Відомості Верховної Ради, 1991. – № 2. – С. 252–258.
4. Закон України „Про охорону дитинства” // Відомості Верховної Ради, 2001, № 30. – С. 142–150.
5. Закон України „Про реабілітацію інвалідів в Україні” // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 2–3. – С. 36–42.
6. Євтух М. Б. Соціальна педагогіка [Текст] : підручник / М.Б. Євтух. – 2-е вид., стереотип. - К. : МАУП, 2003. - 232 с.
7. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія / А. А. Колупаєва. – К.: “Самміт-Книга”, 2009. – 272 с.
8. Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади : монографія / А. А. Колупаєва. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 350 с.
9. Луговський А., Сварник М., Падалка О. Реабілітаційний супровід навчання неповносправних дітей / А. Луговський, М. Сварник, О. Падалка. – Л. : Колесо, 2008. – С. 49–60.
10. Пантюк Т.І., Невмержицька О.В., Пантюк М.П. Основи корекційної педагогіки : навчально-методичний посібник / Т.І. Пантюк, О.В. Невмержицька, М.П. Пантюк. – 2-ге видання, доповнене і перероблене. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2009. – 324 с.
11. Соціальна педагогіка [Текст]: навч. посібник / О.В.Безпалько, І.Д.Зверєва, Т.Г.Веретенко; за ред.проф. О.В.Безпалько. – Рек. МОН. – К. : Академвидав, 2013. – 312 с.
12. Соціальна педагогіка [Текст] : підручник / за ред. проф. А.Й.Капської. - 5-те вид., випр. та доп. – К. : ЦУЛ, 2011. – 488 с.
13. Права інвалідів в Україні : зб. правових документів. – К. : Сфера, 1998. – 300 с.
14. Путівник для батьків дітей з особливими потребами : навчально-методичний посібник у 9 книгах /За заг. ред. Колупаєвої А.А. – К. : ТОВ ВПЦ «Літопис-XX» – 2010. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
15. Семиченко В. Психологія педагогічної діяльності : навч. посібник / В. Семиченко – К.: Вища школа, 2004. – 212 с.

Допоміжна

1. Будник О. Народні здоров'язберігаючі технології в сучасній загальноосвітній школі: реалії та перспективи / О. Будник // Вісник

- Прикарпатського університету. Педагогіка. – Вип. XXXV. – Івано-Франківськ, 2010. – С. 104–110.
2. Будник О. Педагогіка здоров'язбереження в сучасній початковій школі / О. Будник // Гірська школа Українських Карпат, 2014. – № 11. – С. 30–33.
  3. Будник О. Соціокультурне виховання учнів як складова соціально-педагогічної діяльності майбутнього вчителя початкових класів / О. Будник // Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. – Вип. L. – Івано-Франківськ : Плай, 2013. – С. 85–91.
  4. Будник О. Проблема формування соціального здоров'я особистості у педагогічній спадщині В. Сухомлинського / О. Будник // Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: здоров'я через освіту : матеріали V Міжнародних та XIX Всеукраїнських педагогічних читань в м. Донецьку, 11–12 жовтня 2012 року. – У 4-х т. – Т. 3. – Донецьк: Витоки, 2012. – С. 13–17.
  5. Програми для 2-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів інтенсивної педагогічної корекції (для дітей із затримкою психічного розвитку), Частина 2. – К. : "Неопалима купина", 2006.
  6. Програми загальноосвітніх навчальних закладів для дітей зі складними порушеннями розвитку (зі зниженим слухом з розумовою відсталістю). Предметно-практичне навчання. Основи здоров'я. Фізична культура. 1-4 класи. К.: «Інкунабула», 2007. – Ч. 2. – 264 с.
  7. Сак Т. В. Індивідуальний навчальний план учня з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі // Дефектологія. – № 3. – 2010. – С. 12-16.
  8. Тарасун В. Якісний, рівневий та поелементний підходи до оцінювання знань учнів. // Дефектологія. – № 4. – 2001. – С. 2–6.

15. Інформаційні ресурси

1. Концепція розвитку інклюзивної освіти (від 01.10.2010р.) // Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання. Наказ МОН №912 від 01.10.2010 року. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189.
2. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/prviddil/1312/1390288033/1414672797/>
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczyia.pdf>
4. Нормативно-правова база інклюзивної освіти. Сайт Міністерства освіти і науки України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/osvita-osib-z-osoblivimi-potrebami/me.html>
5. Архів змісту номерів журналу “Початкова школа” за 2010 – 2012 рр. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pochatkova-shkola.net/arxivezm.htm>

6. Богданова І. Соціальна педагогіка : навчальний посібник. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/pedagogika/sotsialna_pedagogika_-_bogdanova_im
7. Мушинський В. Психолого-педагогічний супровід інклюзивного навчання в початковій школі : методичні рекомендації. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita-dnepr.com/index.php/metodichni-rekomendatsiji/1492-psikhologo-pedagogichni-suprovid-inklyuzivnogo-navchannya-v-pochatkovij-shkoli>.
8. Сайт з інклюзивної освіти дітей з особливими потребами в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.education-inclusive.com/>
9. Хохліна О.П. Корекційно-розвивальна робота в спеціальних закладах освіти для дітей з порушеннями психофізичного розвитку: теоретичний аспект проблеми. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.rehab.org.ua/ukrainian/psicho/hohlina>
10. Alberta Education. Elements of effective teaching practice: Differentiated instruction [Основи ефективного вчителювання: диференційоване викладання]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.learnalberta.ca/content/teacher/kes/pdf/or_ws_tea_elem_02_diffinst.pdf
11. Інклюзивна освіта. Посібник для батьків. Досвід Канади: посіб. – К.: Паливода А.В., 2012. - 120 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dnz24.org.ua/inklyuzivna-osvita-shho-ce-take/>
12. Актуальні питання інклюзивної освіти : навчальний посібник для самостійної роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації / Укладач Н.В. Заєркова. – Луганськ, 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: antratsit-school19.edukit.lg.ua/.../посібник%20Актуальні%20питання%20
13. Найда Ю.М.. Основні принципи інклюзивної освіти : навчально-практичний семінар. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-27878156>
14. Жосан О.Е. Електронний посібник як засіб навчання дітей з особливими освітніми потребами. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: cmsps.edukit.kr.ua/Files/downloads/електрпосібник.doc
15. Інклюзивна освіта : стан і перспективи розвитку в Україні : матеріали науково-практичної конференції. – К., 2007. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ussf.kiev.ua/ieeditions/51/1/

Питання для підсумкового опитування

1. Сутність інклюзивної освіти.
2. Сутність та відмінність термінологічних визначень: «аномальні діти» – «діти з особливими освітніми потребами».
3. Нормативно-правова база інклюзивного навчання.
4. Основні принципи інклюзивної освіти.
5. Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти.
6. Досвід зарубіжних країн з впровадження інклюзивної освіти.
7. Освітні закони України та нормативно-правові положення стосовно навчання дітей з особливими потребами.
8. Класифікація порушень психофізичного розвитку у дітей.

9. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні. Характеристика спеціальної освіти та її ресурсні можливості.
10. Роль педагога у впровадженні інклюзивної практики.
11. Громадські батьківські організації та їх роль у впровадженні інклюзивної освіти.
12. Волонтерство та адвокатство батьків дітей з особливими потребами.
13. Система комплексної корекційно-розвивальної допомоги дітям з особливими потребами в умовах інклюзії.
14. Проблема формування інклюзивного середовища початкової школи.
15. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими потребами в загальноосвітнє середовище.
16. Корекційно-розвивальна робота та її значення у процесі навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку.
17. Мультидисциплінарна навчальна команда та її діяльність в умовах інклюзивного навчального закладу.
18. Співпраця фахівців як умова успішності інклюзивного навчання.
19. Розроблення індивідуального навчального плану в інклюзивному класі.
20. Оцінювання в навчальному процесі в умовах інклюзії (зарубіжний досвід).
21. Оцінювання навчальних досягнень та розвитку учнів з особливими освітніми потребами.
22. Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами.
23. Технологія портфоліо, облікове портфоліо вчителя.
24. Сутність оцінювання на основі навчальної програми інклюзивного початкового навчання.
25. Тестування в умовах інклюзивного навчання.
26. Диференційоване викладання як засіб задоволення навчальних потреб усіх учнів.
27. Планування процесу оцінювання для подальшого диференційованого викладання.
28. Приклади успішної практики залучення дітей з особливими освітніми потребами до інклюзивних шкіл («Case study»).
29. Взаємозв'язок диференційованого викладання та оцінювання.
30. Наукові дослідження проблем інклюзивної освіти в Україні та за рубежом.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКОВОГО КОНТРОЛЮ

- Сутність та особливості інклюзивної освіти.
- Мета, завдання та принципи розвитку інклюзивної освіти в Україні.
- Сутність та відмінність термінологічних визначень: «аномальні діти» – «діти з особливими освітніми потребами».
- Нормативно-правова база інклюзивного навчання.
- Основні принципи інклюзивної освіти.
- Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти.
- Класифікація порушень психофізичного розвитку у дітей.
- Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні.
- Характеристика спеціальної освіти та її ресурсні можливості.

Значення психолого-медико-педагогічних консультацій у розв'язанні проблем інклюзії.

Компетентність вчителів як запорука ефективності інклюзивного початкового навчання.

Організація роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби.

Гуманізація міжособистісних взаємин в інклюзивному процесі.

Інклюзивна школа.

Загальні принципи здійснення адаптацій навчально-виховного процесу в інклюзивному процесі.

Принципи здійснення модифікацій навчально-виховного процесу початкової школи.

Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному процесі.

Досвід зарубіжних країн з впровадження інклюзивної освіти.

Роль педагога у впровадженні інклюзивної практики.

Громадські батьківські організації та їх роль у впровадженні інклюзивної освіти.

Волонтерство та адвокатство батьків дітей з особливими потребами.

Система комплексної корекційно-розвивальної допомоги дітям з особливими потребами в умовах інклюзії.

Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими потребами в загальноосвітнє середовище.

Особистісно орієнтований підхід в інклюзивному процесі.

Рекомендації для педагогів, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами.

Соціально-педагогічна діяльність фахівців початкової школи з родинами дітей, які мають особливі освітні потреби.

Напрями та форми роботи із з родиною учня з особливостями психофізичного розвитку.

Моделювання в початковій школі комфортного соціально-виховного середовища для дітей з різними стартовими можливостями.

Корекційно-розвивальна робота та її значення у процесі навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку.

Співпраця фахівців як умова успішності інклюзивного навчання.

Розроблення індивідуального навчального плану в інклюзивному класі.

Оцінювання в навчальному процесі в умовах інклюзії (зарубіжний досвід).

Критерії оцінювання навчальних досягнень та розвитку учнів з особливими освітніми потребами.

Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами.

Технологія портфоліо, облікове портфоліо вчителя.

Сутність оцінювання на основі навчальної програми інклюзивного початкового навчання.

Тестування в умовах інклюзивного навчання.

Диференційоване викладання як засіб задоволення навчальних потреб усіх учнів.

Приклади успішної практики залучення дітей з особливими освітніми потребами до інклюзивних шкіл («Case study»).

Взаємозв'язок диференційованого викладання та оцінювання.

Наукові дослідження проблем інклюзивної освіти в Україні та за рубежом.

Зміст роботи асистента вчителя загальноосвітнього навчального закладу, його посадові обов'язки.

Документація асистента вчителя. Професійна діяльність асистента вчителя щодо налагодження комунікації з батьками учнів в інклюзивному класі.

Батьки та інклюзія: приклади справжнього педагогічного партнерства. Проблема сприймання дітей з особливими потребами в освітньому середовищі загальноосвітнього навчального закладу.